

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2019

Elina Pylkkänen 20.2.2020

Palkansaajien tutkimuslaitos

Tarkastusviraston raportin tarkoitus?

- Onko päällekkäisyyttä Talouspolitiikan arviointineuvoston raportin kanssa?
- Pitäisikö VTV:n keskittyä muihin kysymyksiin kuin finanssipolitiikan arviointiin siltä osin?
- Kaikki haluavat ottaa kantaa hallituksen konkreettisiin tavoitteisiin: 75 % työllisyysaste; tuloerot pienenevät ja julkisen talouden tasapaino v. 2023
- VTV:n tehtävänä tarkistaa noudatetaanko finanssipoliittista lainsäädäntöä sekä menokehyssääntö ja vastaako JTS 2020 – 2023 lainsäädännön vaatimuksia
- Talouspolitiikan arvioinnin sijaan hallitusohjelmassa mainittujen lupauksen lunastamisesta pikemminkin tulisi tehdä selvitys, koska muut tahot eivät sitä tee

Hallitus on ohjelmassaan tehnyt kansalaisille seuraavat lupaukset politiikan uudistamisesta:

1. Lupaus hallinnon jatkuvasta oppimisesta
2. Lupaus uudenlaisesta vuorovaikutuksesta
3. Lupaus pitkän aikavälin politiikasta
4. Lupaus tietopohjaisesta politiikasta
5. Lupaus syrjimättömyydestä
6. Lupaus sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta

Lupausta ei kuitenkaan oteta vakavasti

- Esim. VN Teas –hankkeet venyvät Tilastokeskuksen tietotoimitusten hitauden takia jopa yli vuodella (VTV laitettava asialle!)
- Poliitiikkatoimenpiteiden (edes kokeilujen) toteutustavat ja toimeenpano eivät mahdollista tutkimusasetelmaa, jossa vaikutuksia pystyttäisiin tutkimaan tilastollisesti luotettavasti (esim. työllisyystoimien kuntakokeilu)
- Lakiesitysten lausuntokierrokset tai kommentointipyynnöt monesti vain kuriositeetti (ja ainakin tutkimuslaitokset satsaavat näihin)
- Mihin tarvitaan Tuottavuuslautakuntaa, jos siihen ei juuri viitata eikä hyödynnetä talouspolitiikan valmistelussa?

Tilastokeskuksen ongelmat tutkijoiden ja tutkimuslaitosten näkökulmasta

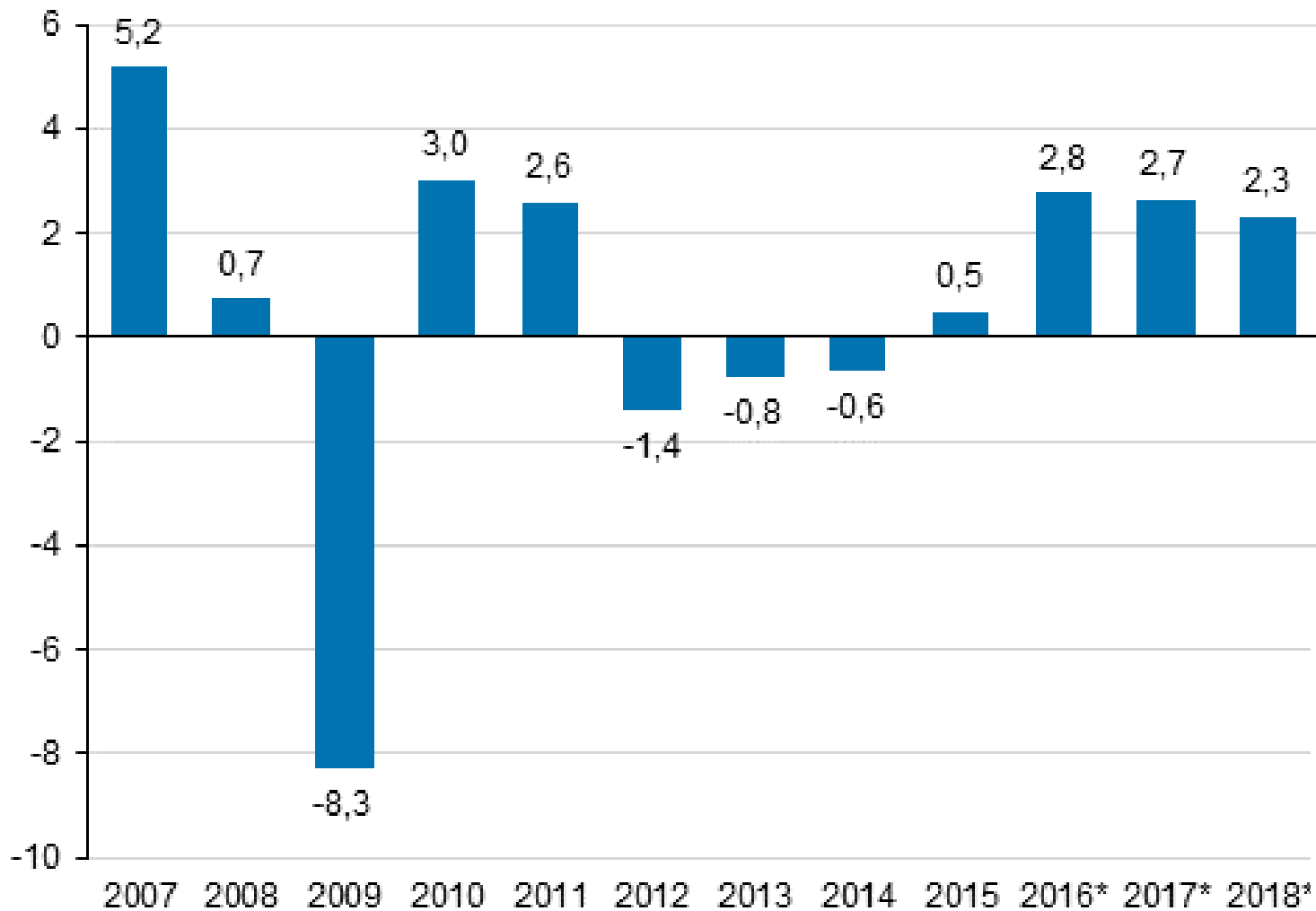
- Tietolupapyyntöjen käsittelyn hitaus: kaikki tutkimukset viivästyvät, opiskelijoiden tutkintojen valmistumisajat venyvät
- Tietoaineistot kohtuuttoman kalliita, vaikka ovat julkishyödykkeitä: onko opiskelijoilla itsellään varaa? Joudutaan rajoittamaan tutkimusta.
- Tietoaineistojen kehittämistyö ja muuttujakuvaukset jäävät aliresursoinnin vuoksi tekemättä: aineistoja tulisi myös markkinoida!
- Viimeisimmät ja tuoreimmat tiedot viipyvät, vaikka digitalisaatiosta olisi saatavissa apuja
- Työnjako tilastoviranomaisen ja tutkijoiden välillä ei toimi (tutkijoiden pitää ottaa ohjat omiin käsiinsä)
- **Lopultakin olisi helppoa ja halpaa laittaa nämä asiat kuntoon: johtaminen, priorisointi ja lisäresursointi**

Hallituksen finanssipolitiikka 2020

- Finanssipolitiikan viritys lähes neutraali
- Menolisäykset ovat hallituskaudella etupainotteisia, veronkorotukset hyvin maltillisia
- Itse hallitusohjelma on rohkea lupauksissaan, mutta toteutetun politiikan rohkeus puuttuu: kaikki taloudellista asemaa heikentävät toimenpiteet kompensoidaan jotakin kautta (esim. liikenteen polttoaineen korotukset tuloveron kevennyksinä)
- Yritystukiin ei edelleenkään uskalleta koskea, vaikka on osoitettu olevan useita tukia, jotka ovat tuottavuuden kasvua hidastavia ja ympäristölle haitallisia (suorat tuet ja verotuet)
- Verotukien poistaminen ei tarkoita verotulojen kasvua välttämättä, mutta talouden tehokkuutta voidaan parantaa selkiyttämällä järjestelmää ja hallinnollista taakkaa keventämällä
- Miksi valtiontakaukset kasvavat Suomessa muihin EU-maihin verrattuna jyrkästi?
- Miksi kiinteistöverouudistusta lykätään? (arvostamisjärjestelmän uudistus on valmis!)

Poikkeusolojen mekanismi

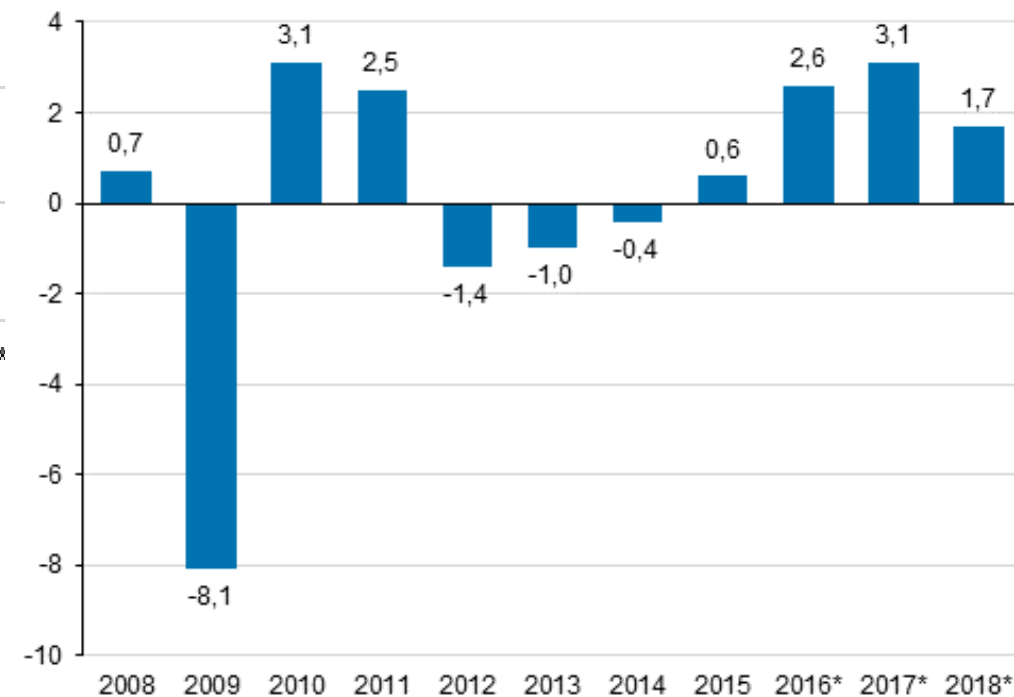
- Vastuullisuutta osoittava toimenpide hallitukselta ennakoivasti, jolla elvytetään taloutta jotta vältetään työttömyyttä ja yritysten konkurssseja
- Tutkimuslaitosten arvioita tilanteesta pitää kuunnella ja toimenpiteiden oltava kaikkein kustannustehokkaimpia (tutkimusevidenssi):
toimenpiteiden ajoitus, kohdennus ja määräaikaisuus
- Luotettavan tahon reaaliaikainen arvio talouden tilanteesta, kehitettävä uusia ja parempia indikaattoreita havainnoimaan tilanne
 - Tilastokeskus ei pysty siihen tällä hetkellä, tutkimuslaitokset riippuvaisia TK:n tuottamasta tiedosta
 - Tuottavuuslautakunta liian jäykkä instituutio

Tilastokeskus revisioi BKT-lukuja takautuvasti monta kertaa. Vaikea tehdä täsmällistä, oikein ajoitettua ja oikein viritettyä finanssipolitiikkaa. Kuvassa TK:n v. 2019 parin kk välein tekemää revisiota talouskehityksestä.

Suomen BKT vuosimuutos

Lähde: Tilastokeskus

Minkälaista finanssipolitiikkaa?

- Elvyttääkö Saksa? Ruotsi elvyttää, ja satsaa eri työllisyystoimenpiteisiin.
- Suomessa elvytysvara on pieni, jolloin on tiedettävä ekspansiivisen finanssipolitiikan parhaat kohteet työllisyyden ja tuotannon kannalta!
- Tutkimus: G. Hjelm & P. Stockhammar: Short Run Effects of Fiscal Policy on GDP and Employment: Swedish Evidence
- Työllisyysaste nousee eri elvytystoimenpiteillä (1 % BKTsta) seuraavasti:
 - Julkiset investoinnit: 0,6 % (1. vuosi) ja 0,4 % (2. vuosi);
 - Julkinen kulutus: 0,4 % ja 0,4 %;
 - Tulonsiirrot: 0,4 % ja 0,3 %;
 - Välittömät verot (kevennys): 0,2 % ja 0,1 %;
 - Välilliset verot (kevennys): 0,1 % ja 0,1 %.

Talouskasvu syntyy tuottavuuden kasvusta

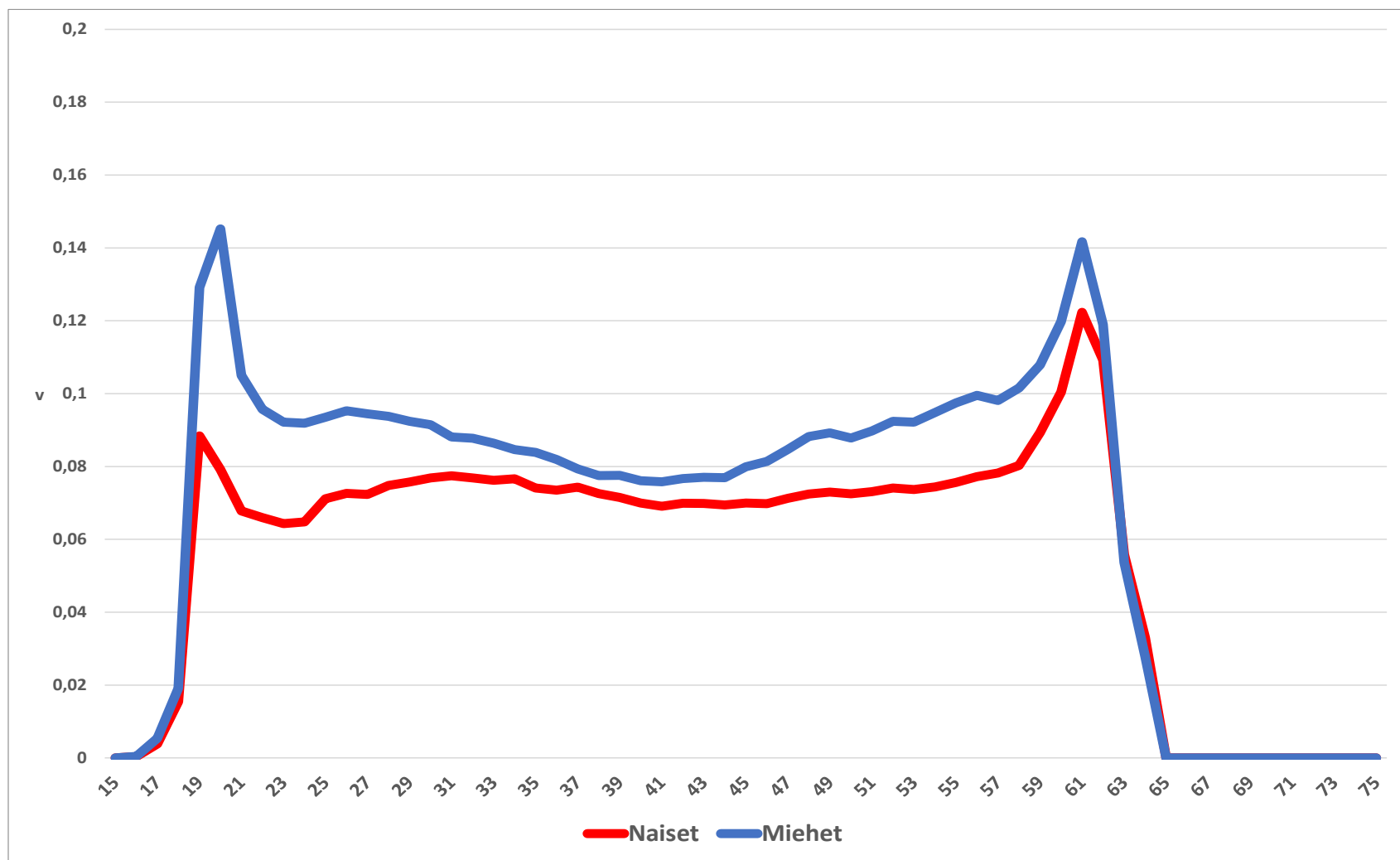
- Miten tuottavuutta voidaan politiikalla lisätä?
- Investoinnit saatava kasvuun (työllisyydelle tärkeä, työvoimapula)
- T & K investoinnit tärkeämpiä kilpailukyvyllämme kuin kone- ja laiteinvestoinnit: negatiivinen vaikutus kilpailukykyyn jos kannustimet päinvastoin
 - Korotetut poistot 4 v.
 - Osinkoverotus listaamattomilla yhtiöillä (nettovarallisuuteen perustuva)
- Pitäisi edistää tuotantoprosessien tehostamista ja elinkeinorakenteen nopeampaa läpivientiä
- Korkeamman jalostusarvon vientituotteet hyödyttävät Suomea eniten
- Kotitalouksien kulutuskoreissa palvelujen osuus kasvaa koko ajan

Työllisyys ja työmarkkinat

- Työllisyys kasvanut hitaasti mutta varmasti
- Työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ovat ilmeisiä, työvoimapula on suuri!
 - Ammatillinen liikkumattomuus (eniten sekä avoimia työpaikkoja että työttömiä Uudellamaalla)
 - Alueellinen liikkumattomuus (voimistaako työllisyyden kuntakokeilut tätä?)
- Vaikka työvoima vanhenee vuosi vuodelta, silti myös nuorisotyöttömyys on edelleen suuri ongelma
- Alle 35-vuotiaita syrjäytyneitä yli 60 000 henkilöä (äkkiä työelämään palauttavia toimenpiteitä, muutoin kustannus 2 m€/hlö/elinkaari)
- Toisen asteen koulutus jokaiselle: peruskoulun varassa olevien työttömyys on hurjat 50 %
- Talouskasvu paras tae työllisyyden kasvulle

Työttömyyden odote ikävuosittain naisilla ja miehillä

(Lähde: Honkanen, 2020)

Onko 75 % työllisyysaste hyvä tavoite?

- Käsitelmääritelmä: Työllisyysaste mittaa 15 – 64 –vuotiaiden ikäryhmästä työllisten osuuden
 - 15 – 20 –vuotiaiden tulisi olla vielä opiskelemassa
 - Ja työvoimaksi tarvitaan ennen kaikkea myös 65 – 74 –vuotiaat, koska ikääntyneitä entistä enemmän, entistä koulutetumpia ja työkykyisempiä
 - Laskenta perustuu haastattelututkimukseen: yksikin tunti työllisenä edellisellä viikolla riittää rankkaamaan henkilön työlliseksi (nostaa työllisyysastetta)
 - Alustojen keikkatyöväilytys tuottaa työllisiä helposti, mutta onko se ”oikeaa” työllisyyttä
- Kotitaloussektori työllistäjänä: omaishoitajat, kotitalousvähennyksellä suoritettavat remontti-, hoiva- ja hoitotyö, siivous
- Ei hinnalla millä hyvänsä, voisihan julkinen sektori työllistää 5 %-yksikköä enemmän ja päästään tavoitteeseen (muissa Pohjoismaissa ja Ahvenanmaalla julkinen sektori työllistää enemmän)
- Työllisyysasteen nostaminen keino vai päämäärä? Pitäisi seurata enemmänkin tehtyjen työtuntien määrää
- Eikä 75 % edes riitä pidemmällä aikavälillä